

2007
3
ЕКЗИЛЪ

науково-мистецький
часопис

Роман ОФЦИНСЬКИЙ,
доктор історичних наук,
професор кафедри
історії України УжНУ

ЧОРНІ АНГЕЛИ, БІЛІ ДЕМОНИ

ДЕМУРГИ КОАЛІЦІЙНИХ БОЛЯЧОК

Одна коаліція в Україні нині при владі, інша — в опозиції. Причому деякі державні діячі та пересічні політики примудрилися перебувати одночасно в обох об'єднаннях. Це умовно: якщо абстрактно висловлюватися і здала розглядати. Насправді тих коаліцій удвічі більше: половина кермує країною, половина вириває кермо.

2 X 2 = 0 (наразі)

Головна владна коаліція, котрій личить поліфонічна абревіатура ПП, складається з прозахідного президента і проросійського прем'єра. Допоміжна (АК) досі звалася антикризовою, але, як виявилось, всередині оголошено конкурс на кращу переназву. Бо вона не з міфічної кризи виводить Україну, а продукує агонію. В опозиції досі перебувала коаліція партій під іменням БЮТ. Тепер бачимо її розширену редакцію — ОП.

За три присяди (заявою 5-го і угодами 24-го лютого та 6 березня 2007 р.) два блоки — Юлії Тимошенко і "Наша

Україна" — започаткували об'єднану опозицію. Вона виступає проти конституційних змін від 8 грудня 2004 р. і за дострокові вибори у парламент і місцеві ради, імперативний мандат для депутатів місцевих рад, нову Конституцію з посиленням місцевим самоврядуванням. Відразу ж парламентські фракції БЮТ і НУ направили спільного листа до президента В. Ющенка, закликавши ветовати закони, ухвалені АК і не підтримані ОП.

Поки що всі знайшли зручну нішу приємно здивованих. Ющенко отримав гарантії від чергового звуження повноважень, Тимошенко реабілітувалася за подолане вето на закон про Кабмін, а Янукович його отримав для щоденного користування.

Простолюду, як ведеться, знову воювати за цесаря. Установчі документи ОП кличуть на захист демократії від "поновлення диктатури кланів", "реставрації кучмізму", "кримінально-олігархічної влади", "відродження кланово-корумпованої економіки", "торгівлі національними інтересами". Великим і маленьким українцям ще раз нагадали про "дискредитацію ідеалів Майдану", "зраду Соцпартії", "небачене зростання цін і тарифів", "масштабні кадрові чистки". Їм же у підсумку належить "відродити демократичний європейський розвиток України".

Ця затерта лексика не відзначається вишуканістю, проте безнадійно насолоджуватися кращими словесами. Ті, хто підписують правильні папери, потім пускають їх на треби побутові. Побачимо, як станеться цього разу.

БЛЕ...

Любіть Україну!

Аби після презентації ОП не нервувати один одного, вожді помандрували світом: В. Ющенко скучив за Грузією, за кумом М. Саакашвілі, В. Януковичу забаглося Німеччини, канцлера А. Меркель, Ю. Тимошенко десять років мріяла про Сполучені Штати.

"Нова Маргарет Тетчер" взялася переконати Вашингтон у необхідності Україні дострокових виборів Верховної Ради і Конституції, що мусить унеможливити одночасне правління двох політичних команд із різним баченням. Юлію Тимошенко вислухали віце-президент Дік Чейні, держсекретар Кондоліза Райс, радник президента з питань національної безпеки Стівен Хедлі, экс-держсекретар Мадлен Олбрайт. Для Білого дому подібні зустрічі є звичними, адже опозиціонери часто здобувають владу.

Економіст Андерс Аслунд "Голосу Америки" нагадав, що критикував раніше Ю. Тимошенко за конкретні дії — прем'єрські промахи, але зараз вона говорить правильні речі. Одну з них процитувала The Washington Ti-

mes 2 березня 2007 р.: "Це не значить, що я не люблю Росію... Просто я люблю Україну". Справа в тому, що Верховна Рада з ініціативи Ю. Тимошенко прийняла 6 лютого закон, де йшлося про заборону передавати вітчизняні транзитні газопроводи у приватні руки та іноземцям у будь-якій формі. Це стало відповіддю на заяви прем'єра В. Януковича і президента Росії В. Путіна, що спільне управління українською трубою підвищить її прибутковість.

У розвиток сюжету Юлія Тимошенко не вдалася до художнього аналізу візитної картки поета Володимира Сосюри, а широко покаялася за допомогою іншої метафори. Вона порівняла Україну 2005-го з аквалангістом, який зашвидко піднявся на поверхню після років, проведених на застійній політичній глибині. Тому майбутні реформи під її керівництвом доведеться проводити повільніше. На погляд стороннього, проблема не в гальмах чи акселераторі, а в чесності перед собою. Її не треба щодня демонструвати на телеекрані, як етичну перевагу над кимось, бо є чорні плямки на білих мундирах опозиції. Ось приклад.

8 лютого 2007 р. у крісло віце-спікера парламенту сів бютівець Микола Томенко. 340 голосів "за" означали, що АК дисципліновано погасила пакет домовленостей при подоланні вето на закон про Кабмін. Не в тому біда. Оприлюднена копія диплому про вищу освіту М. Томенка підтвердила діагноз "професор", яким хворіє політична еліта. І не важливо, де вона зараз: при владі чи в опозиції, у Росії чи Америці.

Коли весною 2005-го спалахнув скандал з псевдоосвітою помаранчевого міністра юстиції Р. Зварича, тодішній віце-прем'єр М. Томенко задокументував, що закінчив Київський університет ім. Т. Шевченка за спеціальністю "історія". Насправді, як з'ясували у лютому 2007-го, вона називається "історія КНРС". Перед тим маніпуляцією сканером прибрали незручну абрєвіатуру. Днесь забули і при оформленні на посаду заступника голови Верховної Ради скопійували злощасний диплом звичайним чином. Подумаєш, дрібничка... Що ж, і тут зробимо оптимістичну міну.

ЧОРНЕ...

Позаду Москва!

Пригадується радянська легенда про політрука Василя Ключкова, котрий начебто восени 1941 р. недалеко московського передмістя мовив, що відступати вже нікуди. Янукович із товаришами це затамив і, мабуть, інколи пригадував подумки, презентуючи свої фізичні та інтелектуальні кондиції у Вашингтоні та Берліні в грудні 2006-го і лютому 2007-го. 27 лю-

того 2007 р., у переддень його візиту до Німеччини діловий щоденник *Napfelsblatt* не утримався від компліменту: "Здоровий, як бик, раніше засуджений голова уряду".

А починалося все завчасу за рецептами західних мольфарів. 19 лютого 2007 р. *Die Welt* вмістила лагідну до В. Януковича статтю берлінця Александра Пара про те, що український прем'єр не прагне інтеграції з Росією, а навпаки шукає шляху до євроатлантичної спільноти. На це 28 лютого *Frankfurter Allgemeine Zeitung* пером Конрада Шуллера саркастично відповіла, що "стрілка компасу цього чоловіка ще жодного разу чітко не вказувала ані на Схід, ані на Захід, орієнтуючись лише на єдиний полюс тяжіння: на нього самого, Віктора Януковича та його владу". Це всі затамили. Спотвореному посмішкою В. Януковичу притаманна погрозлива риторика, коли відчуває непевність власних позицій.

Утім, після Росії Німеччина є другим торговим партнером України. Двосторонній торговельний оборот у 2006 р. зріс на 32 % і склав 6,25 млрд. євро. Тому контактувати на вищому рівні примушує обов'язок. Експерт Райнер Лінднер, який радить бундестагу і уряду ФРН, акумулював спільну точку зору: В. Янукович не є бажаним партнером Заходу, але, поважаючи легітимність АК, доводиться співпрацювати. Та всім зрозуміло, що Україна прийде до ЕС вже в наступному поколінні політиків, а не за уряду Януковича, деякі міністри якого зацікавлені у власному збагаченні.

Своєму інтелектуальному реноме Віктор Янукович у Берліні не зрадив. 28 лютого він читав промови з листків, де розставлено наголоси для правильної вимови українською. Процитував навіть экс-президента Ріхарда фон Вайцзеккера, назвавши його "Вайцербергом" аж з другої спроби. Ще запам'яталось бажання В. Януковича вступити в ЕС і підкреслена повага до В. Ющенка, через три тижні після якого він сюди прилетів. Що досягнуто? Канцлер Ангела Меркель доручила міністру економіки Міхаелю Глосу обговорити у Києві енергетичні пропозиції. За цим не варто було літати. Дешевше переговорити телефоном.

Аби розширити межі уявлень про свій рівень освіченості, у Берліні Віктор Янукович виступив на конференції "Україна і Євросоюз – нові підходи", організованій Німецьким товариством зовнішньої політики. Після його промови слово взяв экс-президент Польщі Александр Квасневський, котрий по-вчительськи терпеливо ще раз розставив наголоси: "Україна вже один з найкращих партнерів НАТО і готова бути членом альянсу. Однак у Вас є проблеми. Перша – це Ваша

публічна думка. І друга, не менш важлива, – це думка Росії".

Подібна роль випала британському міністру в справах Європи Джефу Гуноу. У Києві 27 лютого він переконував, що розміщення американської системи ПРО в Чехії і Польщі лежить в площині інтересів Європи і України. До того ж, Великобританія підтримає на шляху України в ЕС відповідні реформи і співпрацю в енергетиці. Натомість прем'єр В. Янукович відзвітував, що завдяки АК співробітництво між Україною та Євросоюзом активізувалося.

Тим часом Україна і Росія опинились у конфлікті через виступи мера Москви Юрія Лужкова у Криму. Візитер укотре покритив сумнівом передачу Криму Україні у 1954 р., подякував за виступи проти НАТО і пообіцяв допомогти етнічним росіянам. Позаяк у Києві урядують прокремлівська команда, то вона, вхопивши облизня, мовчки втерлася. Хоч про якогось дипломата-перекладача з української на російську В. Янукович теревенив мало не на рівні загрози національним інтересам. Росії потрібні не рівноправні партнери, а безпорадні сателіти, в'дливо підмітив якийсь міністр закордонних справ Естонії.

ЧОРНО-БІЛЕ...

Сад, пасіка, город

Нехай вибачить редакція журналу "Дім, сад, город" за каламбур. Але він тут до місця. 25 лютого 2007 р. *Neue Zürcher Zeitung* зауважила, що популярність Віктора Ющенка стрімко впала через його лепту в минулорічних чварах навколо нового уряду. Одне крило НУ з Романом Безсмертним домовлялося з БЮТ і СПУ, а друге з Юрієм Єхануровим – з ПРУ. Обидва напрямки підтримував В. Ющенко, якому наче припало до душі визначення Лехом Валенсою демократії як війни всіх проти всіх під контролем права. І часто у них фаворити програють.

До цього годиться додати спостереження російського сатирика Михайла Жванецького: "Я з Віктором Андрийовичем не зустрічався. Мені здається, він більш сумний. Наш – більш веселий... Його питаєш: а де ж у нас демократія, він відповів: а де? А немає. Країна така. Жодних тем Володимир Володимирович не боїться". От і 10 лютого 2007 р. у Мюнхені В. Путін виклав глобальні амбіції Росії. Смирним свідком резонансної промови став В. Ющенко, котрий не зайшовся відразу що сказати. Аж 18 лютого у *Frankfurter Allgemeine Zeitung* він занепокоївся енергетичною безпекою Європи, чекаючи гармонії інтересів поставальників, споживачів і транзитерів.

Зрештою, як не змінювався би світ, головні загрози для України не зов-

нішні, а внутрішні, наприклад, слабкість системи влади, структур оборони і безпеки, мляво захищених від сторонніх проникнень. Хоч Україна входить до тридцятки країн за потенціалом міжнародного впливу, та без консолідації еліти стратегія її розвитку приречена на внутрішню "холодну війну" і біполярність.

Повернемося до аграрних проблем – до саду, пасіки і городу, з якими ототожнюємо діючого президента. Його "Нашу Україну" сформували партійні олігархи за корпоративними принципами. Тому, коли 2006-й В. Ющенко оголосив роком села, президентська фракція навіть не подала законопроектів для цивілізованого функціонування ринку землі. НУ досі не виросла зі штанців вождистсько-олігархічної партії до демократичної. Їм, мешканцям сільських околиць під Києвом, де все можна по-чорному дербанити, і так добре. Нам би їхні аграрні набутки!

ІНСТРУКЦІЯ ПОГАНОМУ ТАНЦЮРИСТУ

Як відомо, щорічно в Кембриджі читають Українську лекцію. Недавно черга випала Ендрю Вілсону з Юніверсіті коледжа в Лондоні. У лекції "Після Помаранчевої революції: природа пострадянської демократії в Росії та Україні" він деталізував найбільшу перешкоду – засилля політтехнологій. Хоч рівень демократії в Україні виріс після 2004 р., а рівень Росії знизився, в обох країнах: 1) маніпулюють партіями, 2) діалог замінено чорним піаром: усі мають компромат один на одного, 3) полюбляють драматургію боротьби, наприклад, між Сходом і Заходом у регіональному і глобальному вимірах.

У цілому політичну ситуацію в Україні вважають у світі здебільша "гарною живою дискусією" у рамках демократичного процесу. 25 січня Парламентська Асамблея Ради Європи оприлюднила інформаційну доповідь Ренати Вольвенд і Ханне Северинсен. У ній відзначено позитив політреформи, що створює систему стримувань і противаг. Але... "обіцянки Майдану встановити чисте, чесне і компетентне керівництво, а також забезпечити верховенство права і прозорість на всіх рівнях" досі не виконані.

У лютому 2007 р. Верховна Рада схвалила у першому читанні закон про забезпечення прозорості відносно власності стосовно засобів масової інформації. Його підготували відповідно до резолюції ПАРЕ. "За" проголосувало 411 депутатів. Це хороший приклад позитивної співпраці. Щоправда, наразі – один. Йдеться про виняток, а не правило. □